

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
«30» серпня 2024 року,
протокол № 2.

Ректор, голова вченої ради університету,
доктор юридичних наук, професор

_____ **Олег ОМЕЛЬЧУК**

«30» серпня 2024 року

М.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ»
для підготовки на першому(освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 073 Менеджмент
галузі знань 07 Управління та адміністрування

РОЗРОБНИК:

Доцент кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій,
кандидат економічних наук, доцент
«23» серпня 2024 року, протокол № 1.

_____ Андрій КОРЮГІН

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій
«27» серпня 2024 року, протокол № 1.

Завідувачка кафедри,
кандидатка економічних наук, доцентка
«27» серпня 2024 року

_____ Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

Деканеса факультету управління та економіки,
кандидатка економічних наук, доцентка
«27» серпня 2024 року

_____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
«29» серпня 2024 року, протокол № 1.

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
«29» серпня 2024 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 4
2. Заплановані результати навчання	– 5
3. Програма навчальної дисципліни	– 6
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 8
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 15
4.2. Аудиторні заняття	– 16
4.3. Самостійна робота студентів	– 16
5. Методи навчання та контролю	– 17
6. Схема нарахування балів	– 18
7. Рекомендовані джерела	– 18
7.1. Основні джерела	– 18
7.2. Допоміжні джерела	– 19
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 19

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 07 Управління та адміністрування
2. Код і назва спеціальності	– 073 Менеджмент
3. Назва спеціалізації	–
4. Назва дисципліни	– Історія економіки та економічної думки України
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Код дисципліни	– ППВ 2.11
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– перший
10. Семестр	– другий
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3,0 / 90
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 34
% від загального обсягу лекційні заняття (годин)	– 37,8
% від обсягу аудиторних годин	– 16
семінарські заняття (годин)	– 17,8
% від обсягу аудиторних годин	– 18
% від обсягу аудиторних годин	– 20
самостійна робота (годин)	– 56
% від загального обсягу тижневих годин:	– 62,2
аудиторних занять	– 2
самостійної роботи	– 3,3
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 10
% від загального обсягу лекційні заняття (годин)	– 11,1
% від обсягу аудиторних годин	– 4
семінарські заняття (годин)	– 4,4
% від обсягу аудиторних годин	– 6
% від обсягу аудиторних годин	– 6,7
самостійна робота (годин)	– 80
% від загального обсягу тижневих годин:	– 88,9
аудиторних занять	– -
самостійної роботи	– 1,7
	– 4,4
12. Форма семестрового контролю	– залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– ЗПО 1 Економічна теорія, ППО 1 Історія менеджменту.
2) наступні дисципліни	– ППО 7 Фінанси, гроші та кредит, ППО 9 Менеджмент, ППО 17 Маркетинг
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	Загальні компетентності: ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 09. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні. Фахові (спеціальні) компетентності: СК 2. Здатність аналізувати результати діяльності бізнес-структур, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. СК 3. Здатність визначати перспективи розвитку організації. СК 6. Здатність діяти соціально-відповідально і свідомо.
Програмні результати навчання	ПР 3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства. ПР 4. Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень. ПР 16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:	
1. Знання	
1.1)	відтворювати визначення понятійно-термінологічного апарату історії економіки;
1.2)	виділяти основні етапи розвитку господарської системи;
1.3)	називати основні методи історії економіки та економічної думки;
1.4)	визначати особливості еволюції ринкових систем господарств провідних країн світу.
1.5)	відтворювати визначення понятійно-термінологічного апарату історії економіки;
2. Розуміння	
2.1)	пояснювати закономірності розвитку господарської системи;
2.2)	класифікувати первісні форми кооперації та спеціалізації;
2.3)	описувати господарська діяльність суспільств первісної історії України.;
2.4)	виділяти особливості становлення господарської сфери суспільств ранніх цивілізацій;
2.5)	з'ясовувати особливості сучасного стану розміщення продуктивних сил України
3. Застосування знань	
3.1)	застосовувати системний підхід до вивчення етапів розвитку економіки та економічної думки;
3.2)	виявляти недоліки у відображенні економічною наукою історичних фактів та подій;
3.3)	розробляти пропозицій щодо удосконалення розвитку України в глобальній економіці;
3.4)	організовувати діяльність щодо формування основних засад ринкової економіки в Україні;
3.5)	планувати перспективи розвитку економічної думки у вітчизняній науці
4. Аналіз	
4.1)	дискутувати щодо місця історії економіки та економічної думки в системі

економічних наук;
4.2) порівнювати ринкові форми господарювання;
4.3) визначати перспективні напрями удосконалення господарської системи суспільства;
4.4) протиставляти і критично оцінювати сучасні економічні теорії розвитку господарської системи;
4.5) досліджувати вплив глобальної економіки на розвиток економічних національних систем.
5. Синтез
5.1) аргументувати зміни у національній економіці;
5.2) проектувати розвиток світової економіки в умовах глобалізації;
5.3) розробляти напрями структурної перебудови економіки України;
5.4) узагальнювати досвід розвинутих країн щодо формування ефективної господарської системи;
5.5) систематизувати основні підходи до факторів суспільного виробництва
6. Оцінювання
6.1) пояснювати доцільність застосування методів спостереження, порівняння, систематизація, вимірювання до вивчення історії економічної думки;
6.2) оцінювати вплив на національну економіку господарських систем та їх сучасні трансформаційні зміни;
6.3) виміряти економічні результати впливу глобалізації на інтеграційні процеси;
6.4) передбачати зміни державної політики у зв'язку з глобальним та макроекономічними тенденціями розвитку економіки
6.5) передбачати зміни розвитку національної економіки під впливом глобалізаційних процесів
7. Створення (творчість)
7.1) розробляти теоретичні основи ринкової трансформації економіки України;
7.2) проектувати зміни в національній економіці в контексті глобалізаційних економічних процесів;
7.3) планувати основні напрями розвитку національної господарської системи
7.4) складати схеми взаємодії національної економіки з економіками розвинутих країн та світовою економікою

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до історії економіки та економічної думки. Предмет, завдання і методи дослідження курсу.

Цивілізаційна парадигма пізнання суспільних процесів. Заснування принципів системного аналізу у суспільстві. Диференціація та інтеграція в розвитку суспільства. Поняття цивілізації. Вирішальна роль людини. Порівняльний аналіз формаційної та цивілізаційної парадигми.

Господарська система суспільства та її еволюція. Господарська система і суспільне виробництво. Фактори суспільного виробництва. Роль техніки та технології в господарській системі. Суспільний поділ праці та його вплив на розвиток техніки. Власність на засоби виробництва. Організація господарської системи. Основні етапи розвитку господарської системи: натуральна, товарна і грошова система виробництва.

Предмет історії економіки та економічної думки. Поняття об'єкту та предмету науки. Особливості об'єкту та предмету науки в рамках цивілізаційної парадигми об'єкт історико-економічної науки. Предмет історії економіки та економічної думки та його складові. Системоутворюючий зв'язок господарської системи. Необхідність включення до предмету науки історії економічних учень. Історичні факти та події та їх відображення економічною думкою. Оцінка наукової довершеності економічної думки.

Методи історії економіки та економічної думки. Методологія та методи історико-економічної науки: єдність та відмінність. Поняття методу науки. Особливості методів історії економіки та

економічної думки. Емпіричні методи: спостереження, порівняння, систематизація, вимірювання. Відбір та робота з джерелами економічної думки.

Періодизація історичного розвитку господарських систем. Мета періодизації. Відмінність періодизації історико-економічної науки від періодизації громадської історії. Процес розвитку та його причини як основа періодизації історичного розвитку господарських систем. Періодизація на основі формаційної парадигми. Історичні форми суспільної залежності людей – основа періодизації в рамках цивілізаційної парадигми.

Тема 2. Господарства общинного суспільства та господарський розвиток і економічна думка суспільств ранніх цивілізацій

Господарство первісного суспільства. Неолітична революція. Первісне суспільство. Господарство та господарська діяльність у первісному суспільстві. Типи господарства. Привласнювальне господарство. Неолітична революція. Передумови виникнення виробничого-відтворювального господарства, та його вплив на розвиток первісного суспільства.

Община як господарська одиниця первісного суспільства. М.Зібер про общинну організацію первісного суспільства. Община як центр соціальної і господарської організації первісного суспільства. Історичні типи общин. М.Зібер про общину первісного суспільства. Організація господарської діяльності общини. Первісні форми кооперації та спеціалізації, внутрішньообщинний та міжобщинний поділ праці. Соціальні та господарські наслідки виробництва надлишкового продукту. Зародження первісних форм обміну.

Господарство та господарська діяльність суспільств первісної історії України. Первісне господарство та основні види господарської діяльності. Трипільська культура. Суспільство трипільської культури та особливості його господарської сфери.

Передумови становлення господарської сфери суспільств ранніх цивілізацій. Фактори становлення ранніх цивілізацій. Осілий спосіб життя. Розвиток землеробства. Зростання чисельності та концентрації населення. Виробництво додаткового натурального продукту. Суспільні умови становлення ранніх цивілізацій.

Господарська сфера суспільства месопотамської цивілізації (XI – I тис. до н.е.). Природно-кліматичні умови господарської діяльності. Зрошувальне землеробство та особливості його суспільної організації. Релігійні вірування в суспільстві та їх вплив на господарську сферу. Господарство храмових громад стародавніх шумерів. Закони Хаммурапі та відображення в них явищ і процесів господарського життя.

Господарський розвиток стародавнього Єгипту та його відображення в економічній думці. Зрошувальне землеробство як основа господарства. Роль державної влади в розвитку землеробства. Два рівні господарства. Господарство царського двору та сільської громади. Найдавніші пам'ятки економічної думки Єгипту та відображення в них особливостей організації господарства, землекористування, обміну, рабства.

Тема 3. Економічна думка та господарський розвиток Стародавнього Сходу та Західної цивілізації (VIII ст. до н.е. - V ст. н.е.).

Осьовий час та формування світових цивілізацій. Відносне відокремлення людини від общини. Усвідомлення індивідуальності (самостійності) існування і самоцінності людини. Формування власності на засоби виробництва. Соціальні трансформації та зміни у виробництві.

Східна цивілізація та її характеристика в осьовий час. Особливості східних держав та їх господарства. Землеробство – головна галузь давньосхідної економіки. Соціальна структура суспільства. Система „влада-власність”. Роль грошей. Рента-податок.

Основні напрямки суспільно-економічного розвитку та устрій держави та історичні форми господарства Давньої Індії в осьовий час. Економічна думка: у праці Артхашаstra.

Суспільство Китаю в середині I тисячоліття до н.е.. Система розподілу і роль держави. Історичні форми господарств у працях Конфуція. Господарство в умовах імперії: реформування власності, адміністративного устрою та судової системи. Реформи Ван Мана. Пам'ятки економічної думки „Гуаньцзи”.

Західна цивілізація та господарський розвиток античних держав. Особливий тип політичної організації. Формування особистої власності.

Давня Греція. Особливості державного устрою та господарського розвитку. Роль полісів у становленні Західної цивілізації. Два типи античних держав: Спарта і Афіни. Закони Лікурга і реформи Солона. „Ойкісне” господарство Ксенофонт як його ідеолог. Поглиблення суспільного поділу праці. Соціальне розшарування населення. Платон та його ідеальна держава. Висвітлення економічного життя Давньої Греції в економічних працях Аристотеля („Нікомахова етика” та „Політика”).

Економічний розвиток Давнього Риму. Елементи товарного господарства та його інститути. Закони XII Таблиць. Земельна власність та її трансформація. Реформи братів Гракхів. Початок люмпенізації населення. Вілла і латифундія – основні форми господарств. Катон Старший та його праця „Землеробство”. Класичне рабство і його трансформація. Варрон та Луцій Колумелла про рабство (праця „Про сільське господарство”). Криза рабовласницької системи та причини загибелі античного світу.

Тема 4. Економічна думка та господарство держав Європи при феодализмі (кінець V-XV ст.).

Ранньофеодальна та феодально-роздроблена держава і церква в суспільствах Європи.

Роль християнства в розвитку господарського життя суспільств Європи.

Основні риси господарського життя суспільств західноєвропейської цивілізації.

Основні форми господарств у ранньофеодальних і феодально-роздроблених державах Європи. Організація феодального господарства та його форми. Відносини залежності та феодальна рента. Посилення особистої залежності. Система взаємних зобов’язань між суб’єктами феодальних відносин.

Ремесло і торгівля у господарській системі феодального суспільства. Виникнення середньовічних міст. Корпоративні відносини. Комунальні революції. Роль середньовічних міст у розвитку товарного господарства. Цехові регламенти як пам’ятка економічної думки середньовіччя. Економічні погляди каноністів. Хома Аквінський.

Давньоруська ранньофеодальна держава – Київська Русь – господарський розвиток та пам’ятки економічної думки. Формування давньоруської держави. „Повість минулих літ”. Феодальне землеволодіння (вотчина). Форми залежності в господарській сфері (холопи, закупи, рядовичі, смерди). Феодальна рента. Особливості формування фіскальних інститутів. Реформи княгині Ольги.

Давньоруське місто: спільні та відмінні риси із середньовічними містами Західної Європи. Організація ремесла та торгівлі. „Руська правда”. Галицько-Волинська держава, її господарський розвиток. Економічні наслідки татаро-монгольської навали.

Господарський розвиток українських земель під владою Польщі та Литви та його відображення в документальних та літературних джерелах.

Тема 5. Господарство та економічна думка в суспільствах Західної Європи (XVI – перша половина XVII ст.).

Зміни у феодальному устрою держав Європи та їх (змін) вплив на господарське життя. Цивілізаційні фактори розвитку господарських систем.

Політичні фактори. Утвердження нової форми державного устрою - абсолютистської централізованої монархії.

Соціальні фактори. Зрушення у соціальній структурі населення. Зародження нових суспільних класів: приватні власники засобів виробництва і наймані працівники.

Духовно-культурні фактори. Епоха Відродження. Розкол у католицькій церкві. Реформація. Виникнення протестантської релігії, утвердження трудової етики.

Зовнішня експансія як наслідок функціонування абсолютистських монархій. Об’єктивна необхідність Великих географічних відкриттів. Основні передумови Великих географічних відкриттів: економічні, політичні, науково-технічні.

Меркантилізм як форма державної політики та як економічне учення про господарство централізованої держави. Характеристика раннього (монетарного) та пізнього меркантилізму. Т.Мен, Дж.Ло, Дж.Стюарт, Ж.Б.Кольбер, А.Монкретьєн, А.Серра. Кольберизм та протекціонізм як

практичні вияви політики меркантилізму.

Формування товарного господарства в західноєвропейських країнах. Економічні наслідки Великих географічних відкриттів. Процес первісного нагромадження капіталу та його суть та джерела. Первісне нагромадження капіталу в Англії. Особливості становлення капіталізму в європейських країнах. Соціальні зрушення як результат первісного нагромадження капіталу.

Економічна думка періоду первісного нагромадження. Фізіократи (Кене, Ж.Тюрго): перший розгляд господарства як системи. Проникнення елементів товарного господарства в аграрну сферу. “Економічна таблиця” Кене. Вільям Петті як критик меркантилістської доктрини. П’єр де Буагільбер.

Передумови виникнення ринкового господарства в суспільствах Західної Європи. Розклад феодального господарства. Передумови переходу від товарного до грошового господарства та зародження інститутів ринкової економіки. Зміни у сфері матеріального виробництва. Розвиток науки і техніки. Зростання ролі міст у зародженні ринкової економіки. Господарські форми, орієнтовані на товарно-грошові форми взаємодії. Еволюція цехового господарства. Нові господарські форми у промисловості. Мануфактура та її види. Подальший розвиток обміну, зміни у фінансовій сфері. Нові форми господарств в аграрній сфері.

Тема 6. Формування ринкових відносин в окремих країнах Європи та їх відображення в економічній думці (др. пол. XVII ст. – 60-ті рр. XIX ст.).

Формування та сутність ринкового господарства. Роль демократичної, промислової та освітньої революцій у формуванні ринкового господарства. Просвітництво як ідеологічне та інтелектуальне підґрунтя становлення буржуазного суспільства. Буржуазно-демократичні революції і утвердження нової політичної, соціальної та економічної системи в суспільствах Європейської цивілізації. Промислові революції: їх сутність та значення у формуванні матеріально-технічної бази ринкової економіки в Англії, Франції, Німеччині та США. Освітні революції і їх вплив на розвиток ринкового господарства країн Європейської цивілізації.

Сутність ринкової господарської системи. Ринкове господарство як консолідований результат демократичної, індустріальної та освітньої революцій. Формування інститутів ринкової економіки. Система вільної конкуренції. Економічна думка про ринкове господарство. Класична політична економія.

Особливості формування ринкового господарства в окремих країнах Європейської цивілізації та їх відображення в економічній думці. Генезис ринкового господарства в Англії. Аграрна і промислова революції. Поглиблення поділу праці та виникнення нових форм господарювання. Формування ринкової інфраструктури. Дослідження основних проблем ринкового господарства в працях А.Сміта, Д.Рікардо та Дж.С.Мілля.

Особливості розвитку ринкового господарства у Франції. Парцелярна система. Панування дрібної промисловості. Становлення економіки лихварського типу. Ж.Б.Сей та Ф.Бастіа про ринкову економіку.

Формування ринкового господарства в Німеччині. Причини економічного відставання. Аграрні реформи. Становлення великої промисловості в Німеччині. Роль держави у формуванні ринкового господарства. Зародження системи національної політичної економії у працях Ф.Ліста. Історична школа. Етапи розвитку та особливості дослідження національного господарства.

Особливості становлення ринкових відносин в США. Початок промислової революції та роль Громадянської війни у її завершенні. Значення ліберальної економічної теорії Г.Ч. Кері в становленні капіталістичних відносин у країні.

Тема 7. Формування ринкового господарства в Україні (др. пол. XVII – п. пол. XIX ст.).

Передумови Визвольної війни 1648-1676 рр. та створення української козацької держави. Особливості її господарського розвитку. Економічна політика Б.Хмельницького. Еволюція форм землеволодіння. Елементи меркантилізму в універсалах, „Стверджувальних грамотах” та міжнародних угодах Б.Хмельницького, у статтях Переяславської угоди 1654 р. Економічний розвиток Запорізької Січі.

Господарство Лівобережної України за часів Гетьманщини та у складі Російської імперії. Підвищення агрокультури. Розвиток ремесла. Виникнення нових міст. Зародження

мануфактурного виробництва. Зрушення у внутрішній та зовнішній торгівлі.

Економічна політика Петра I та її вплив на економіку України. Економічні погляди Ф. Прокоповича. Трагування завдань економічної політики уряду з позицій меркантилізму. Остаточне закріпачення селян в Лівобережній Україні (1783 р.). Зміна правового статусу козацтва.

Формування елементів ринкового господарства. Посилення зв'язків поміщицьких господарств з ринком. Зростання панщини. Розвиток мануфактурної промисловості. Вотчинна, посесійна та орендна мануфактури. Об'єднання фінансової системи Лівобережної України з фінансовою системою Росії.

Відоображення основних проблем економічного розвитку Я.Ковельського. Соціально-економічні погляди Григорія Сковороди: філософсько-етичне тлумачення праці та розподілу її результатів, власності та принципів управління нею. Започаткування засад демократичної течії української суспільної думки.

Визрівання передумов скасування кріпацтва в Україні та відоображення цих процесів у суспільно-економічній думці (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Економічний занепад українського Закарпаття. Економіка Галичини та Буковини під владою Австрії. Реформи Йосипа II, їх економічний зміст.

Зростання товарності сільського господарства; збезземелення селянства та еволюція форм феодалної ренти в першій половині XIX ст. Визрівання передумов скасування кріпацтва. Відоображення цих процесів у суспільно-економічній думці. Поширення ідей економічного лібералізму в українській економічній літературі.

Тема 8. Економічна думка в період монополістичної конкуренції та розвиток ринкового господарства провідних Європейських держав (70-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.).

Нові тенденції господарського розвитку держав Європейської цивілізації. Світова економічна криза останньої чверті XIX ст. Нові тенденції у розвитку господарства. Структурні зміни в економіці. Перехід від системи вільної конкуренції до монополії. Розвиток акціонерної форми організації господарства. Зміни зовнішньої економічної політики. Жорсткий протекціонізм. Економічна експансія.

Маржинальна революція та її зв'язок зі змінами у світовому господарстві. Етапи маржинальної революції. Основні школи маржиналізму: австрійська школа граничної корисності (К. Менгер, Ф. Візер, Е. Бем-Баверк); кембриджська (А.Маршалл, А.Пігу, Р.Хоутрі); лозаннська (Л.Вальрас, В.Парето); американська (Дж.Б. Кларк); математична (А.Курно, Й.Тюнен, Г.Госсен).

Промислове зростання Німеччини в кінці XIX ст. Соціальний напрямок політичної економії як передумова появи інституціоналізму. Роль політичного об'єднання Німеччини в її економічному зростанні. Особливості галузевої структури народного господарства. Державний капіталізм. Соціальний напрямок економічної думки. Передумови виникнення інституціоналізму.

США – лідер світової економіки. Американська школа маржиналізму. Причини та фактори зростання американської економіки. Місце США у світовому господарстві. Закони спадної продуктивності праці і капіталу Дж. Б. Кларк.

Особливості господарської системи Англії в період монополістичної конкуренції. Кембриджська школа. Особливості англійської економіки в період монополістичної конкуренції. Кембриджська школа. Економічна теорія А. Маршалла. Синтез класичної політекономії і маржиналізму. Розвиток неокласичної економічної теорії у працях А. Пігу та Р. Хоутрі.

Економічний розвиток Франції. Уповільнення темпів економічного розвитку Франції. Загострення протиріч французької господарської системи. Економічна думка у працях представників математичної школи (А.Курно, Г.Госсен, Й.Тюнен).

Тема 9. Ринкові форми господарства в Україні та основні напрямки економічної думки (др. пол. XIX – поч. XX ст.).

Становлення ринкових форм господарства в Україні. Економічні передумови та сутність реформ 1848 р. та 1861 р. Зміни у відносинах власності та соціальній структурі суспільства. Завершення промислового перевороту. Виникнення нових господарських форм: акціонерні товариства, монополістичні організації. Формування банківської системи ринкової економіки. Вплив цивілізаційних чинників на розвиток господарської сфери суспільства. Іноземний капітал в

українській промисловості. Роль держави у регулюванні економічного розвитку України. Казенні замовлення, митна політика. Колоніальний характер української економіки.

Загальна характеристика української економічної думки пореформеного періоду. Вплив ідей німецької історичної школи на розвиток теоретичних досліджень в Україні. Марксистська течія в українській економічній думці. М.Зібер. Ринкове господарство у працях І.Вернадського, С.Подолінського. Київська психологічна школа. М.Бунге та його послідовники про розвиток національної економіки. Демократична економічна думка представників Галичини. М.Павлик, І.Франко, М.Драгоманов.

Особливості економічного розвитку та економічної думки України на межі XIX – XX ст. Високий ступінь монополізації виробництва. Виникнення фінансового капіталу. Відображення нових економічних явищ в концепціях українських економістів.

Стримуючі фактори у розвитку ринкових інститутів в сільському господарстві України на зламі XIX – XX ст. Роль селянської громади. Столипінська аграрна реформа. Її сутність та вплив на розвиток ринкових відносин у сільськогосподарській галузі. Становлення інституціональної наукової традиції в українській економічній думці. Формування неокласичного напрямку. Теорія цінності та економічної кон'юнктури М.Тугана-Барановського. Економіко-математичні дослідження Є.Слущкого. Місце української економічної думки в світовій економічній науці.

Тема 10. Ринкове господарство Європейських країн в умовах державно-монополістичного розвитку та входження у світову систему господарства (перша пол. XX ст.).

Світова система господарства та її вплив на економіку провідних країн Європи і США. Становлення системи державного регулювання економіки. Завершення формування світового господарства. Основні етапи його розвитку. Нові явища в соціально-економічному житті провідних країн світу на початку XX ст. Посилення державно-монополістичних тенденцій та їх відображення в теоріях імперіалізму (Дж.А.Гобсон, Р.Гільфердинг), монополістичної (Дж.В.Робінсон, Е.Чемберлін) та ефективної конкуренції (Й.А.Шумпетера). Вплив цивілізаційних факторів на форми господарств.

Особливості державно-монополістичного розвитку господарств країн Європейської цивілізації та США. Причини та наслідки Першої світової війни. Світове господарство напередодні Першої світової війни. Економічні причини та наслідки Першої світової війни. Дезорганізація структури світового ринку у роки війни. Економічні аспекти Версальської угоди. Праця Дж.М.Кейнса “Економічні наслідки Версальської угоди”. Плани Дауеса та Юнга. Формування етатистської системи господарських відносин. Вплив цивілізаційних факторів на систему повоєнних економічних відносин. Повоєнна криза. Основні фактори стабілізації 1924-1929 рр. Інституціональний напрям економічної думки як обґрунтування соціального контролю суспільства над економікою.

Світова економічна криза 1929-1933 рр. та економічні дослідження в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації. Виникнення кейнсіанства. “Велика депресія” 1929-1933 рр. та її вплив на розвиток країн Європейської цивілізації та США. Становлення різних систем макроекономічного регулювання в 30-ті роки. “Новий курс” Ф.Рузвельта та його теоретична основа. Застосування економічних, організаційно-правових та організаційно-інституціональних методів державного регулювання економіки. Нацистський варіант реформування економіки. Примусова монополізація промисловості. Регулювання трудових відносин. Мілітаризація економіки і її роль в господарському відродженні Німеччини. Неоліберальні теорії державного регулювання економіки.

Основні напрямки економічної думки у 20-40 рр. XX ст. Виникнення кейнсіанства. Теоретична система Дж.М.Кейнса. Розповсюдження кейнсіанства і його особливості в різних країнах. Господарство Англії і Франції 30-х рр. XX ст. План економії Дж.Мея. Економічна політика “Народного фронту” у Франції.

Тема 11. Розвиток ринкової економіки в господарствах провідних країн світу (50-80-ті роки XX ст.).

Фактори розвитку ринкових економічних систем та економічна думка, що його відображає.

Фундаментальні зрушення у світовій системі господарства та їх вплив на національні економіки.

Стабілізація фінансово-грошової сфери Західної Європи та посилення її інвестиційної складової („План Маршалла”). Формування та розвиток нової монетарної системи (Бреттон-Вудська угода). Трансформація монетарної системи в умовах зростання та глобалізації фінансових ринків. Утворення та функціонування наднаціональних фінансових організацій (МВФ, МБРР). Монетаризм та рецепти стабілізації економіки М. Фрідмена.

Інтернаціоналізація виробництва та інтеграція господарських систем. Наднаціональні міжнародні утворення як фактор нового режиму взаємодії між національними економіками. Інтеграція господарських систем Західної Європи. Утворення та розвиток ЄЕС. Римський клуб та проблема світового споживання. Лібералізація зовнішньої торгівлі у післявоєнний період. Глобалізація як нове явище у розвитку світових цивілізацій. Дослідження проблем економічної інтеграції Я.Тінбергена, Г. Мюрдала та ін.

Науково-технічний прогрес і НТР та їх вплив на розвиток світової системи господарства та національних економік. „Зелена революція”. Відображення суті НТР в економічній думці. Американська теорія НТР: концепція управління за цілями П.Друкера, теорія „кібернетичної революції” Р.Тібольда. Європейські концепції НТР. С.Малле і А.Турена, Ж.Фурастьє, Р.Арон та ін.

Соціалізація суспільств Західно-Європейської гілки цивілізації як реалізація ідеї людиноцентризму. Системи державних гарантій та реалізації прав громадян. Утворення Організації об'єднаних націй (ООН) та Міжнародної організації праці (МОП). Система соціального партнерства. Інституціональні теорії системної трансформації капіталізму. Дж.К. Гелбрейт, А.Берлі, Г.Мінз, Дж.М. Кларк та ін.

Особливості змішаних ринкових систем та корпоративних форм господарств провідних країн світу. Формування та суть змішаної економічної системи. Взаємодія держави, фірм та ринку та їх відображення у працях У.Ростоу Дж.К. Гелбрейта, Р.Коуза. Фактори модифікації ринкової системи в напрямі державного регулювання. Змішані економічні системи в економічній думці. М.Шніцер, А.Мюллер-Армак, Г.Мюрдаль та ін.

Корпоративні форми господарств у 50-80-ті роки ХХ ст. та їх наукове обґрунтування. Типологізація корпорацій за О. Вільямсоном. П. Друкер та його дослідження суті корпорації. „Зріла корпорація” Дж. Гелбрейта. Основні моделі корпорації: американська, європейська (континентальна) та японська. Концепції „дифузії власності” і „управлінської революції” в обґрунтуванні відносин власності. Сутність та значення транснаціональних корпорацій (ТНК).

Економічна політика зростання та антикризова політика у реформуванні господарств окремих країн Західної Європи, США та Японії. Економічне зростання у післявоєнний період. Неокейнсіанські теорії економічного зростання. Модель економічного зростання Харрода-Домара. Неокласичні моделі економічного зростання Р. Солоу та Дж. Міда. Інституціональна теорія економічного зростання С. Кузнеця.

„Економічне диво” Німеччини. Л.Ерхард. Економічний розвиток Англії. Економічна політика голлізму у Франції. Економічне зростання в США та Японії.

Причини поглиблення криз національних економік у 70-80-ті роки ХХ ст. та їх відображення у економічній думці. Явище стагфляції. Програма подолання інфляції М. Фрідмена.

Актуалізація неокласики в економічній думці. Економічна теорія пропозиції (А.Лаффер, Дж. Гільдер). Необхідність ринкової лібералізації в теорії раціональних очікувань (Р.Мут, Р.Лукас, Т. Сарджент, Н.Уоллес). Особливості посткейнсіанства та нового кейнсіанства у 80-х рр. ХХ ст.

Неоконсервативні реформи державного регулювання: „тетчеризм” у Великобританії та „рейганоміка” у США.

Тема 12. Функціонування національних господарств в умовах глобальної економіки (90-ті рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.).

Глобалізація та її вплив на національні господарства. Посилення інтернаціоналізації та глобалізації світового господарства. Зрушення в галузевій структурі провідних країн світу. Новий характер праці та зміни у споживанні. Еволюція корпоративної форми господарювання.

Розвиток національних економічних інститутів. Міжнародні економічні організації та їх вплив на національні економічні інститути. Взаємодія національних економік та їх суб'єктів у

світовому економічному середовищі. Взаємозв'язок інститутів світової системи господарства. Еволюція політики антикризового розвитку.

Вплив глобалізації на інтеграційні процеси. Особливості міжнародної економічної інтеграції на сучасному етапі її розвитку. Інтеграція Європи та особливості економічного розвитку європейських країн в її умовах.

Особливості НТР кінця XX – початку XXI ст. та її вплив на світове та національні господарства. Передумови, суть та наслідки інформаційно-технологічної революції кінця XX – початку XXI ст. як складової сучасної НТР. Поява та розвиток постіндустріальної, сервісно-інформаційної економіки країн європейської цивілізації. Домінування сфери послуг у галузевій структурі виробництва.

Теорія постіндустріального суспільства та основні риси його господарської системи та її основоположники. Високотехнологічні наукоємні виробництва. Зміна місця та ролі людини в сучасних виробничих процесах та новий характер мотивації. Зміна вартісних відносин у сучасній економіці.

Теорія інформаційного суспільства та становлення інформаційної економіки. Зміна ролі матеріальних факторів виробництва. Зростання ролі інформації та знань як основного ресурсу господарської діяльності.

Інституціоналізм та зростання його значення під впливом змін у господарській практиці. Особливості інституціонального напрямку економічної думки наприкінці XX – на початку XXI ст. Теорія прав власності. Трансакційні витрати та трансакційний сектор економіки. Теорія трансакційних витрат та основні етапи її розвитку (Р.Коуз, К. Ерроу, А. Алчіан, Г. Демсетц, О. Вільямсон). Теорія суспільного вибору. Дж. Б'юкенен.

Тема 13. Функціонування господарства України в умовах командно-адміністративної системи та його трактування в економічній думці.

Зміни в суспільстві після Жовтневої революції та їх вплив на господарську сферу. Партиїно-державна диктатура як тип організації влади. Відносини власності. Планово-директивна господарська система. Соціальні відносини. Культура та ідеологія і їх вплив на господарське життя.

Пошуки моделі соціалістичної системи господарства. Політика воєнного комунізму та НЕПу. Політика „воєнного комунізму” та її основні риси. Особливості взаємодії господарських одиниць.

Нова економічна політика (НЕП). Відновлення ринку і ринкових відносин та їх роль у відбудові економіки України. Дискусії в українській економічній літературі щодо форм організації промислового і сільськогосподарського виробництва, ролі кооперації, форм власності тощо. Відродження фінансово-кредитної системи. Грошова реформа 1922-1924 рр. Участь українських економістів в обґрунтуванні концептуальних засад грошової реформи.

Формування адміністративно-командної економічної системи та її характерні риси. Становлення директивної системи планування. Основи планової системи. Характер взаємодії між господарюючими суб'єктами та державою. Політика індустріалізації. Основні етапи індустріалізації.

Суперечності розвитку сільського господарства в умовах індустріалізації. Примусова колективізація та одержавлення різних форм кооперації. Голодомор в Україні у 1932-1933 рр. як прояв антигуманної сутності командно-адміністративної системи.

Завершення формування адміністративно-командної економічної системи. Господарство України в роки війни та повоєнної відбудови. Джерела відбудови народного господарства України, відновлення довоєнної структури. Голод 1946-1947 рр. Грошова реформа 1947 р. Колективізація та індустріалізація західноукраїнських земель. Характер і зміст теоретичних досліджень (проблеми планування, дії закону вартості в умовах соціалізму, визначення основного економічного закону соціалізму тощо), сучасна їх оцінка.

Україна в умовах кризи командно-адміністративної системи. Економічні перетворення періоду “хрущовської відлиги”. Зміни в аграрному секторі та їх обґрунтування в українській економічній літературі другої половини 50-х – початку 60-х років. Економічні перетворення в інших галузях народного господарства.

„Косигінська реформа”: передумови та основні напрямки, їх теоретичне обґрунтування в українській радянській економічній літературі 60-х – першої половини 70-х років.

Зниження ефективності командно-адміністративної економічної системи у 70-ті – першій половині 80-х років та проблеми вдосконалення господарського механізму.

«Перебудова» як спроба переходу до регульованої ринкової економіки. Політика прискорення та інтенсифікації. Спроби радикальної перебудови економічної системи: трансформація форм власності, відмова від жорстко директивного планування. Криза марксистсько-ленінської економічної теорії. Посилення відцентрових тенденцій в радянській економіці.

Тема 14. Становлення ринкової системи господарства в Україні (останнє десятиріччя ХХ – початок ХХІ ст.).

Становлення національної держави та проблеми реструктуризації господарського комплексу. Проголошення суверенітету (16.06.1990) та проблеми становлення національної Української держави. Стан економічного потенціалу в момент проголошення незалежності та проблеми його реструктуризації.

Формування основ національної системи господарства. Початок реформування національної економіки та формування ринкових інститутів. Трансформація відносин власності. Фінансово-кредитні інститути. Законодавче забезпечення реформ. Монетарні та інші концепції, обґрунтування їх застосування українськими економістами.

Радикальні економічні перетворення другої половини 1990-х років та їх наслідки. Проголошення курсу на державно регульовану, соціально спрямовану економіку. Вдосконалення ринкової інфраструктури. Грошова реформа 1996 р. Основні напрямки теоретичних розробок – питання ринкової трансформації в економіці України та їх ефективність. Аграрна реформа, її основні етапи та результати. Структурна перебудова економіки та формування основних засад ринкової економіки в Україні. Економічний розвиток України (2002-2008 роки). Економічна політика Президента В. Ющенка. Вплив Світової економічної кризи 2008 року на економічний розвиток України. Протиріччя розвитку національної економіки в період президенства В.Януковича (2010-2013 роки). Економіка України в період АТО-ООС (2014-2022). Особливості економічного розвитку України в період повномасштабної агресії росії.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС	Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1.	Вступ до історії економіки та економічної думки. Предмет, завдання і методи дослідження курсу.	8	2	2	–	–	4	8	2	2	-	–	4
2.	Господарства общинного суспільства та господарський розвиток і економічна думка суспільств ранніх цивілізацій	6	0	2	–	–	4	6	0	0	–	–	6
3.	Економічна думка та господарський розвиток Стародавнього Сходу та Західної цивілізації (VIII ст. до н.е. - V ст. н.е.).	8	2	2	–	–	4	8	0	0	–	–	8
4.	Економічна думка та господарство держав Європи при феодализмі (кінець V-XV ст.).	8	2	2	–	–	4	8	0	0	–	–	8
5.	Господарство та економічна думка в суспільствах Західної Європи (XVI – перша половина XVII ст.).	8	2	2	–	–	4	8	0	0	–	–	8
6.	Формування ринкових відносин в окремих країнах Європи та їх відображення в економічній думці (др. пол. XVII ст. – 60-ті рр. XIX ст.).	8	2	2	–	–	4	8	0	0	-	-	8
7.	Формування ринкового господарства в Україні (др. пол. XVII – п. пол. XIX ст.).	6	0	2	–	–	4	6	0	0	-	-	6
8.	Економічна думка в період монополістичної конкуренції та розвиток ринкового господарства провідних Європейських держав (70-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.).	6	2	0	–	–	4	6	0	0	-	-	6

9.	Ринкові форми господарства в Україні та основні напрямки економічної думки (др. пол. XIX – поч. XX ст.).	4	0	0	–		4	4	0	0			4
10.	Ринкове господарство Європейських країн в умовах державно-монополістичного розвитку та входження у світову систему господарства (перша пол. XX ст.).	6	2	0			4	6	0	0			6
11.	Розвиток ринкової економіки в господарствах провідних країн світу (50-80-ті роки XX ст.).	8	2	2			4	8	2	2			4
12.	Функціонування національних господарств в умовах глобальної економіки (90-ті рр. XX ст. – поч. XXI ст.).	6	0	2			4	6	0	2			4
13.	Функціонування господарства України в умовах командно-адміністративної системи та його трактування в економічній думці.	4	0	0			4	4	0	0			4
14.	Становлення ринкової системи господарства в Україні (останнє десятиріччя XX – початок XXI ст.).	4	0	0			4		0	0			4
	Усього годин:	90	16	18	–	–	56	90	4	6	–	–	80

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбаченими тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти виконують індивідуальні завдання у вигляді індивідуальних розрахункових завдань.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань;
- розв'язок розрахункових завдань.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

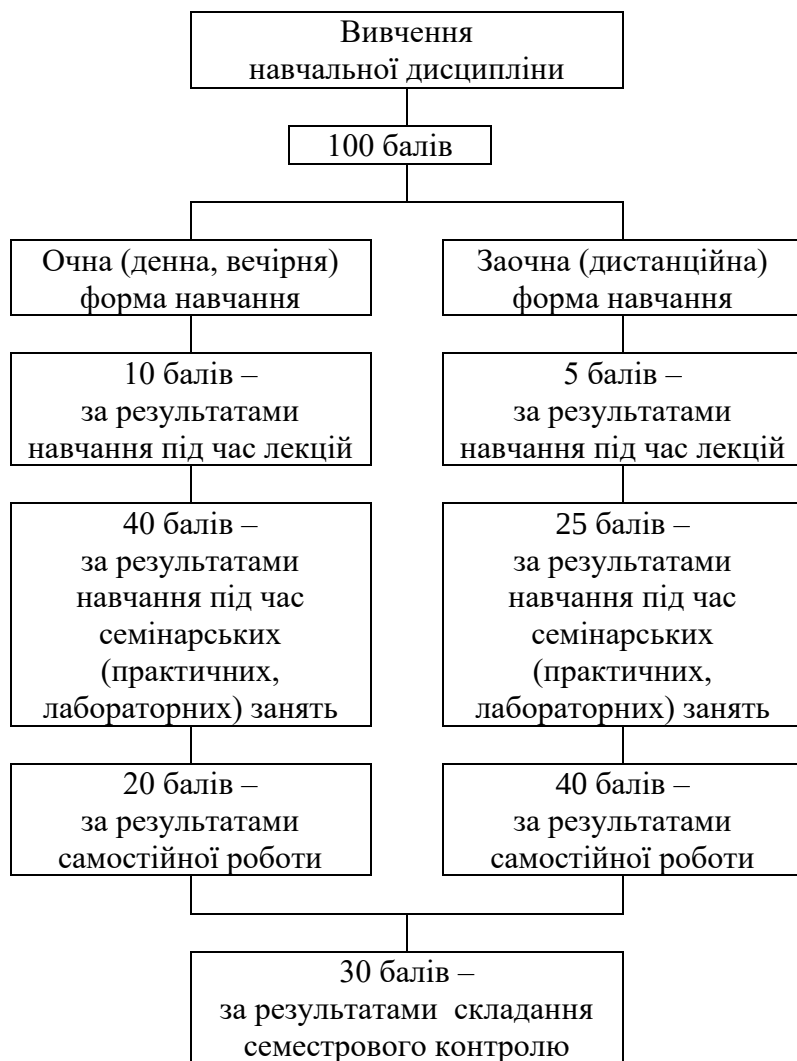
- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове(у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт;
- 4) розв'язування задач та формулювання висновків за результатами розрахунків;
- 5) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі письмового заліку.

Структура залікового білету включає теоретичне питання, п'ять тестових завдань та розрахункову задачу.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нархування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Базилевич В.Д., Гражевська Н.І., Гайдай Т.В., Леоненко П. М., Нестеренко А. П. Історія економічних учень: навчальний посібник. К.: Знання, 2004. 1300 с.
2. Богиня Д. П., Краус Н. М., Манжура О. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посібник. Хмельницький : ХНУ, 2010. 428 с.
3. Золотих І.Б. Історія економічних вчень [текст]: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2013. 186 с.
4. Історія економіки та економічної думки: ХХ- початок ХХІ ст. [Текст] : навч. посіб. / за ред.: В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. К.: Знання, 2011. 582 с.
5. Історія економіки та економічної думки: від ранніх цивілізацій до початку ХХ ст.: навч. посіб. / за ред.: В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. К.: Знання, 2011. 566 с.
6. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. / за ред. проф. С. В. Степаненка. К: КНЕУ, 2010. 743 с.
7. Історія економічних вчень [текст]: підручник / за ред.. Тарасевича В.М., Петруні

- Ю.Є. К: “Центр учбової літератури”, 2013. 352 с.
8. Корнійчук Л. Я., Татаренко Н. О. Історія економічної думки. К., 1996. 564 с.
 9. Корнійчук Л. Я., Татаренко Н. О. Поручник А. М. Історія економічних учень: підр. К.: КНЕУ, 2001. 564 с.
 10. Краус Н.М. Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки [текст]: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 504 с.
 11. Кухар О. В. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 328с.
 12. Л.О. Чорна Історія економіки та економічної думки: навч. посіб.; Київ. нац.. торг.-екон. ун-т, Вінниц. торг.-екон. ін.-т. Вінниця: ВТЕІ КНТУУ, 2015. 323 с.
 13. Любохинець Л.С., Шавкун В.М., Бабич Л.М. Історія політичних та економічних вчень: навч. посіб. К.: “Центр учбової літератури”, 2013. 294 с.
 14. Пармаклі Д.М., Філіппова С.В, Добрянська Н.А. Історія економічних вчень: навчальний посібник. Одеса, 2018. 113 с.
 15. Степаненко С. В., Феценко В. М., Антонюк С. Н., Тимочко Н. О. Історія економіки та економічної думки: курс лекцій. К. : КНЕУ, 2006. 664 с.
 16. Теліщук М. М., Т Історія економіки та економічної думки (у схемах і таблицях): навчальн. посіб. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 556 с.
 17. Шевченко О. О. Історія економіки та економічної думки: сучасні економічні теорії: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
 18. Юхименко П. І., Леоненко П.М. Історія економіки та економічної думки: підручник К. : Знання, 2011. 646 с.
 19. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Злупко С.М. Історія економічної теорії. К.: Знання, 2005. 719 с.
2. Леоненко П.М., Юхименко П.І. Економічна історія: навч. посібник. К., “Знання-Прес”, 2004. 570 с.
3. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. Видання друге, стереотипне. К.: Либідь, 2000. 358 с.
4. Політична економія: підручник / За ред.. Ніколаєнко Ю.В. К.: Центр учбової літератури, 2009. – 632 с.
5. Проскурін П.В. Історія економіки та економічних учень. Нариси економічної історії індустріальної цивілізації: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 372 с.
6. Слюсаренко А.Г., Гусєв В.І., Литвин В.М. Новітня історія України (1900-2000): підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Вища школа, 2002 663 с.
7. Феценко В.М. Дослідження проблем становлення та розвитку ринкового господарства в працях економістів України другої половини ХІХ – початку ХХ ст. К.: КНЕУ, 2003. 187 с.
8. Чухно А. А., Юхименко П. І., Леоненко П. М. Сучасні економічні теорії: підручник / За ред. А. А. Чухна К.: Знання, 2007. 878 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. http://www.rada.gov.ua	- Веб-портал Верховної Ради України
http://www.president.gov.ua	- Веб-портал Адміністрації Президента України
2. http://www.kmu.gov.ua	- Веб-портал Кабінету Міністрів України
3. http://mon.gov.ua	- Веб-сайт Міністерства освіти і науки України
4. http://www.nads.gov.ua	- Веб-сайт Національного агентства України з питань державної служби
5. http://www.me.gov.ua	- Веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

6. http://www.archives.gov.ua	- Веб-портал Державної архівної служби України
7. http://nbuv.gov.ua/	- Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського
8. http://gntb.gov.ua/ua/	- Веб-сайт Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України
9. http://www.ounb.km.ua/	- Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
10. http://www.univer.km.ua/	- Веб-сайт Хмельницького університету управління та права
11. http://eup.ru/	- Науково-освітній портал “Економіка і управління на підприємствах”
12. http://www.cfin.ru	- Веб-сайт «Корпоративний менеджмент»